

Cantate in de Nicolaaskerk

Zondagavond 17 maart aanstaande vervolgt de Bach Cantorij Baarn haar cantateserie voor 2019. Dit keer met BWV 97, een op louter poëzie gecomponeerde cantate getiteld 'In allen meinen Taten'. De bijeenkomst in de Nicolaaskerk heeft een andere opzet dan de zaterdagmiddagvespers in de Pauluskerk en de vertrouwde, meer op liturgisch ritueel gebaseerde cantatediensten. De focus is nu gericht op het inhoudelijk verhaal van de gastspreker en natuurlijk op de gekozen cantate van J.S. Bach.

De Raad van Kerken Baarn heet u aanstaande zondag van harte welkom. Gastspreker is emeritus ds. Klaas Vos.

Cantate BWV 97 ' In allen meinen Taten'

Slechts één keer eerder voerde de Bach Cantorij Baarn deze cantate uit: in 1992, toen onder leiding van Hans Linnartz en – heel experimenteel – indertijd op authentieke instrumenten. Mogelijk door de lengte (30 minuten) maar meer door de bescheiden beeldrijke tekst en de sobere instrumentatie, wordt BWV 97 maar zelden uitgevoerd. Bach schreef de cantate in 1734, lang nadat hij zijn productieve cantatecycli (1723-1726) had beëindigd. BWV 97 is een zogenaamde koraalcantate, waarin de melodie als cantus firmus (zoals zo vaak) in de sopraanpartij te horen is. Maar voor het zover is, opent de cantate heel wereldlijk met een Franse ouverture, een statig langzaam deel voor orkest waarop wel iedere Zonnekoning zijn entree kan maken. De ouverture gaat naadloos over in een snellere passage, een vivace, waarin het koor aan het woord komt.

Anders dan in de koraalcantates uit de periode 1723-1726, waarin Bach de gekozen koraalhymne letterlijk citeert in het openingskoor en het slotkoraal en de middelen voor recitatieven en aria's vrij gedicht werden door een librettist, werd in BWV 97 voor alle delen (9) de integrale liedtekst van Paul Fleming gebruikt.

Wie in hemelsnaam is Paul Fleming?

Ja, wie was deze Paul Fleming? Al gauw denk je aan een verre voorvader van die Britse thrillerauteur van wereldfaam. Welnu, geen James B. en evenmin spannende Bond-girls, ook

al leidde onze Fleming beslist geen saai leven. Terug naar de 17de Eeuw.

Paul Fleming, geboren in 1609 in Hartenstein in Saksen, was de zoon van een bemiddelde Lutherse predikant. Hij bezocht de Thomasschule in Leipzig en volgde een studie geneeskunde aan de universiteit aldaar naast een studie literatuur en filosofie. Hij behaalde zijn doctoraal geneeskunde in Hamburg en hervatte na verre reizen zijn studie in 1639 aan de universiteit van Leiden, waar hij in 1640 promoveerde. Een breed ontwikkeld man, een homo universalis.

Zijn opleiding en avontuurlijk leven vielen grotendeels samen met de dertigjarige oorlog (1618-1648), een grootschalig, uit de hand gelopen conflict waar de meeste Europese mogendheden bij betrokken waren. Hoofdoorzaak waren - naast pure machtslust - de spanningen tussen katholieke en gereformeerde staten, gekoppeld aan vooral politieke motieven van alle strijdende partijen.

Die oorlog verdreef Fleming naar Holstein, waar hij lijfarts van hertog Frederick III van Holstein-Gottorp werd. De laatste stuurde hem met een diplomatiek gezantschap naar Rusland en het Perzische rijk. Hij verbleef zo'n zes jaar buitenlands, vertoefde in Moskou, in Astrakan en Isfahan (Perzië) en Reval (Talinn) in Estland wat toen in Zweedse handen was. Hij keerde begin 1640 terug naar zijn echtgenote in Hamburg waar hij in de bloei van zijn turbulent leven dat jaar in april overleed.

Dichter van zijn tijd

Met Martin Opitz, die hij uitermate bewonderde, was Paul Fleming dé Duitstalige dichter van zijn tijd. Hij had een goed oog voor natuurlijke schoonheid, ongetwijfeld gescherpt door wat hij zag op zijn verre reizen. Naast lyrische poëzie, in Latijn zowel als in Duits, verraadt zijn dichtkunst zich door een zekere mate van melancholie. Zijn Teutsche Poemata, postuum uitgegeven in 1642, en later omgedoopt tot Geistliche und weltliche Gedichte bevatte naast liefdeslyriek ook de hymne in negen verzen **In allen meinen Taten**. Op die tekst, (vertaling: in alles wat ik doe) componeerde Bach zijn cantate van aanstaande zondag.

De vraag is natuurlijk: wat zag Bach in die coupletten van deze al lang vervlogen dichter en waarom koos hij voor de afscheidsmelodie 'Innsbruck, ich muß dich lassen' van de nog veel langer dode Renaissance componist Heinrich Isaac (1450-1517)?

Voor de fijnproever: zie <https://eduardvh.home.xs4all.nl/BWV/97.html>

Als vocale solisten verwelkomt de BCB Bepke Keersmaekers, sopraan, Robert Kuizenga, altus, Jasper Dijkstra, tenor, en Berend Eijkhout, bas. De laatste drie maken voor het eerst kennis met de BCB.

Concertmeester is dit keer Hans Rijkmans en Henk van Zonneveld bespeelt zowel het kistorgel van de BCB als het fraaie neo-barokke Verschuieren orgel van de Nicolaaskerk. Directie van solisten, koor en orkest van de cantorij ligt in de bekwame handen van dirigent Boudewijn Jansen.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van een of meer vocale solisten (zie bijlagen)